

SAMEN VOOR VERANDERING

DUURZAMER, GROENER EN SOCIALER

COLOFON

De programmacommissie bestaat uit Zita Pels (voorzitter), Jasper Blom, Rosan Kocken en Haydar Erol.

De commissie kreeg input van talloze Noord-Hollanders. We zijn hen allen zeer erkentelijk voor de tijd die ze namen om hun deskundigheid met ons te delen tijdens onze bijeenkomsten, gesprekken of via schriftelijke inbreng.

In opdracht en onder eindverantwoordelijkheid van het bestuur van GroenLinks Noord-Holland.

INHOUD

INLEIDING	5
I EEN DUURZAAM NOORD-HOLLAND	
1 GEEN TIJD TE VERLIEZEN	11
2 MEER DUURZAME ENERGIE EN ENERGIEBESPARING	13
3 EEN TOEKOMSTBESTENDIGE ECONOMIE	16
II EEN GROEN NOORD-HOLLAND	
4 DUURZAME BEREIKBAARHEID	19
5 GOED WONEN IN EEN GEZONDE LEEFOMGEVING	22
6 RUIMTE VOOR NATUUR EN LANDSCHAP	25
7 EEN EERLIJKE VOEDSELKETEN	28
III EEN SOCIAAL NOORD-HOLLAND	
8 SAMEN LEVEN EN SAMEN WERKEN	31
9 DE VRIJHEID OM JEZELF TE ZIJN	33
10 KUNST, CULTUUR EN SPORT VOOR IEDEREEN TOEGANKELIJK	36
11 NOORD-HOLLAND VAN EN VOOR IEDEREEN	38

*Noord-Holland, ik houd van
het groen van je wei,
Het zwart-wit en rood van je
koeien.*

*Je velden vol molens versieren
de Mei*

*Wanneer alle bollen gaan
bloeien.*

*Het zilveren licht kleurt de
lucht op het land.*

*En zilt komt de zeelucht
gewaaid aan je strand*

*Om 't wit van de wolken aan
't hemelse blauw:*

*Noord-Holland, mijn Holland,
hoe houd ik van jou!*

INLEIDING

Bovenstaande is het eerste couplet van het Noord-Hollands volkslied. Een volkslied dat nauwelijks gezongen wordt, maar goed schetst wat zo prachtig is aan onze provincie. Het is een mooie groene provincie; van de kwetterende weidevogels in de natuur van Waterland tot de opspringende bruinvissen in het zilte water van de Noordzee. Een diverse provincie ook, van de dynamiek van 'wereldorp' Amsterdam tot de weidsheid van West-Friesland. En een sociale provincie, waarin betrokken burens naar elkaar omkijken en onvermoeibare vrijwilligers het lokale verenigingsleven in stand houden.

Maar dat mooie Noord-Holland staat onder druk. Jarenlang is er teveel ruimte gegeven aan asfalt, bio-industrie en fossiele bedrijvigheid. Dit is ten koste gegaan van de natuur en onze gezondheid en daarmee ten koste van ons geluk. Er is niet voldoende gewerkt aan de bedrijvigheid van de toekomst en te veel vastgehouden aan een achterhaalde fossiele economie. Zo is het OV netwerk steeds verder verschaald terwijl de lucht op veel plekken steeds ongezonder is geworden door uitlaatgassen. Het groen in het weiland is eentonig en kaal geworden, met steeds minder bloemen en weidevogels. De provincie bungelt onderaan de duurzame ranglijsten, maar het huidige provinciebestuur is er trots op dat er niet meer windmolens geplaatst kunnen worden. Te veel mensen krijgen geen eerlijke kansen om zich te ontwikkelen en te ontplooiën.

De afgelopen jaren heeft het provinciebestuur gedaan alsof iets alleen waarde heeft als het geld oplevert. In Noord-Holland is het bruto-provinciaal-product nog altijd leidend, terwijl bruto-provinciaal-geluk slechts bijzaak is. Zo winnen geld en cijfers het van de inwoners van Noord-Holland. Schiphol wordt geen strobreed in de weg gelegd, en het klachtrecht van inwoners die ernstige hinder ervaren wordt uitgehold. Voor sociaal beleid houdt het huidige provinciebestuur de hand op de knip: er wordt niet geïnvesteerd in het creëren van gelijke kansen voor iedereen. De aandacht voor cultuureducatie is minimaal. En het bleek 'niet mogelijk' om de eigen schoonmakers weer in dienst nemen, om zo hun arbeidsomstandigheden te verbeteren en hen meer zekerheid te bieden. Het moet en het kan anders.

GroenLinks wil dat Noord-Holland een gezonde en groene provincie is met gelijke kansen voor iedereen. Waar we werken aan een duurzame toekomst en ruimte geven aan de natuur. Waar we de diversiteit van onze provincie vieren en alle bewoners de kansen geven om hun leven naar eigen behoefte in te richten. Van een kosmopolitische grachtengordelbewoner tot gewortelde eilander en van schoonmaker tot directeur. Een provincie die een koploper is in duurzame innovatie en die daarmee de groene banen van de toekomst creëert. Daarom doen wij drie beloften:

EEN DUURZAAM NOORD-HOLLAND

Noord-Holland wordt koploper op het gebied van duurzaamheid. Klimaatverandering raakt ons allemaal, zeker in het lage Noord-Holland. We pakken klimaatverandering aan, voor onszelf, voor onze kleinkinderen, en voor de wereld.

Maar om deze duurzame toekomst te bereiken moet er wel wat veranderen. Het tegengaan van klimaatverandering vraagt om actie van ondernemers, van inwoners én van het provinciebestuur. Woningen van het gas af, auto's elektrisch, en een windmolen met de buurt, daarvoor moeten we aan de slag. De laatste jaren ontbrak het te vaak aan provinciale steun voor de noodzakelijke maatregelen. Daarnaast kiest het provinciale bestuur voor de eigen bedrijfsvoering niet voor duurzaam, niet voor circulair. Of er nu dienstauto's worden aangeschaft of dat de interne catering ter discussie staat; duurzaamheid blijkt telkens bijzaak. De nationale minimumdoelstelling voor windmolens werd door het huidige provinciebestuur 'omgezet' in een provinciaal maximum. Zo word je geen koploper.

Voor GroenLinks heeft een snelle energietransitie topprioriteit. Daarbij willen we de lusten en lasten van de omwenteling naar schone energie gelijk worden verdeeld. Daarom wil GroenLinks dat de provincie een Eerlijk Energieakkoord sluit met alle betrokken partijen. Hierin komen afspraken over het indammen van onze energiebehoefte, het opwekken van de energie die we echt nodig hebben uit duurzame bronnen, én dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. De mogelijkheid voor burgers om mee te doen, en oplossingen waarvoor lokaal voldoende enthousiasme bestaat, krijgen extra ruimte.

Een groot deel van ons klimaatprobleem wordt veroorzaakt door de industrie. De toekomst vraagt om innovatie, wat eerder als afval werd beschouwd, moet beter worden benut. Of het nu om restwarmte van Tata Steel gaat, of waardevolle stoffen als fosfaat en kalium in ons riool, op allerlei terreinen kunnen en moeten kringlopen gesloten worden. Ook op dat vlak moet Noord-Holland een koppositie nastreven. Want zo gaan we een bestendige toekomst tegemoet én zo creëren we nog meer groene werkgelegenheid.

EEN GROEN NOORD-HOLLAND

Noord-Holland wordt groener. Dieren en planten krijgen overal waar het kan de ruimte, en dorpen en steden vergroenen. Zodat elke inwoner kan genieten van natuurschoon, tot rust kan komen in het groen, en zich op kan laden in de frisse buitenlucht.

Deze ambitie betekent bijvoorbeeld dat de provincie moet zorgen voor meer natuurgebieden, die ook beter met elkaar worden verbonden. De afgelopen jaren heeft het provinciebestuur zo weinig geïnvesteerd in haar doelstelling om het Natuurnetwerk Nederland af te hebben in 2027, dat dit inmiddels een enorme uitdaging is geworden. Mede hierdoor staat de biodiversiteit onder druk. We moeten versnellen om het tij te keren.

Dit streven betekent ook dat we natuur en landbouw beter met elkaar in evenwicht moeten brengen. Het provinciebestuur heeft het ook hier af laten weten. Stug gaat men voort op de doodlopende weg van de bio-industrie en intensivering van de landbouw. Dat biedt uiteindelijk geen toekomst, niet voor het milieu en niet voor de boer. Op veel plaatsen kunnen we zien dat het leidt tot een schraal en levenloos landschap. Gelukkig zijn er in de hele provincie boeren die het anders doen en die koploper zijn op het gebied van dierenwelzijn en natuurinclusieve landbouw. Daar mag de provincie trots op zijn. GroenLinks wil vol inzetten op deze vorm van landbouw. De provincie moet daarom investeren in een netwerk waarin samen met boeren en andere betrokkenen geëxperimenteerd wordt met nieuwe natuurinclusieve landbouwmethoden. Beproefde methoden worden verder uitgerold. Zo wordt Noord-Holland een walhalla voor weidevogels, én een provincie waar boeren een eerlijke boterham verdienen in een prachtig en divers landschap. In delen van Noord-Holland zorgen intensieve industrie en druk verkeer

ervoor dat de luchtkwaliteit ver onder de maat is. En toch worden er nog steeds nieuwe wegen aangelegd. De provincie moet zorgen dat het landschap niet verder versnipperd en dat weidse vergezichten bewaard blijven. We moeten zuinig zijn op onze ruimte. Nieuwe woningen en kantoren komen zo veel mogelijk binnen de bebouwde kom. Openbaar vervoer, fiets en voetganger krijgen voorrang boven vervuilende en ruimteopslokkende auto's. We stoppen de ongebreidelde groei van Schiphol. En we richten bestaande bedrijventerreinen opnieuw in om ze klaar te maken voor de bedrijvigheid van de 21e eeuw, in plaats van ze onbenut te laten verloederen. GroenLinks knokt voor elke vierkante meter groen in dorpen en steden.

EEN SOCIAAL NOORD-HOLLAND

Noord-Holland wordt een provincie waar iedereen zich welkom voelt, zich kan ontwikkelen en kan wortelen. Waar er gelijke kansen zijn. De groeiende ongelijkheid is ons een doorn in het oog. Te veel Noord-Hollanders leven in armoede terwijl multinationals geld wegsluizen via brievenbusfirma's. Ons ideaal is een samenleving met plek voor iedereen en gelijke / eerlijke kansen voor iedereen. Alle vormen van discriminatie worden dan ook hard aangepakt.

Hoewel de provincie van het Rijk maar een beperkte taak op het sociale domein heeft gekregen, kan de provincie daar wel degelijk het verschil maken. Dat heeft het provinciebestuur de afgelopen periode te weinig gedaan. Er moet geïnvesteerd worden in de bestrijding van werkloosheid en in goede sociale voorzieningen in de kleinere gemeenten. Gemeenten die zich klaar maken voor de ontvangst van vluchtelingen moeten ondersteund worden.

Het huidige provinciebestuur denkt primair in termen van economisch rendement en vergeet daarbij veel van wat het leven waardevol maakt. De afgelopen jaren stonden de culturele investeringen van de provincie zo onder druk, dat meerdere instellingen het niet hebben gered. GroenLinks wil dit veranderen door meer te investeren in cultuureducatie, regionale amateurkunst en bibliotheekwerk, zodat iedereen de kans heeft te genieten van een rijk cultureel aanbod.

Hoopvol kijken wij naar de toekomst, want in Noord-Holland barst het van de

groene en progressieve pioniers en van Noord-Hollanders die verenigingen en lokale voorzieningen draaiende houden, ondanks alle bezuinigingen. Te vaak wordt het beleid nu nog gemaakt zonder dat burgers daarbij écht betrokken zijn, dat is een gemiste kans. Door gebruik te maken van de energie, ideeën en ervaringen die bij die Noord-Hollanders aanwezig zijn, kan de provincie meer betekenen voor haar inwoners.

Met deze duurzame, groene en sociale beloften gaan wij de verkiezingen in. We doen het samen, met jou, met elkaar.

Een volk waar de één op de ander vertrouwt

en dat aan zijn toekomst nog dagelijks bouwt,

met ieder die aan jou zijn hart heeft verpand.

Daarom ben jij Holland, mijn Holland, mijn land!

Het Noord-Hollands volkslied sluit ook prachtig af. Een provincie waar we elkaar vertrouwen en samenwerken aan onze toekomst is ook het ideaal van GroenLinks. We willen breken met het huidige beleid en met de heersende bestuurscultuur. Samen veranderen we de provincie. Niet langer wint het grote geld, niet langer is duurzaamheid slechts een modewoord en niet langer komt het groen steeds verder in de verdrinking. Want het kan anders! Samen kunnen we verandering bewerkstelligen en een ambitieus provinciebestuur vormen. Doe mee voor een duurzame, groene en sociale provincie en stem op 20 maart 2019 GroenLinks.

*Een volk waar de één op de
ander vertrouwt
en dat aan zijn toekomst nog
dagelijks bouwt,
met ieder die aan jou zijn hart
heeft verpand.*

*Daarom ben jij Holland, mijn
Holland, mijn land!*

I EEN DUURZAAM NOORD-HOLLAND

1 I GEEN TIJD TE VERLIEZEN

We wonen in een geweldige provincie, met prachtige steden, ommelanden en platteland. Maar de klimaatverandering is een grote uitdaging voor het lage Noord-Holland en dat raakt ons allemaal. Daarom zetten we er samen de schouders onder om het aan te pakken.

De afgelopen jaren stelde het provinciebestuur dat zij veel doet aan duurzaamheid. Wat GroenLinks betreft was het echter lang niet genoeg en te inconsistent: de onlangs aangeschafte nieuwe dienstauto's waren nota bene ouderwetse diesels. Zo wordt de provincie nooit fossielvrij. We hebben integraal duurzaamheidsbeleid nodig. Dat betekent dat op alle provinciale beleidsterreinen aandacht voor duurzaamheid moet zijn, of het nu gaat om mobiliteit, landbouw, of de regels omtrent nieuw te bouwen woningen. Het is daarom cruciaal om op elk van de deelterreinen de CO2-uitstoot in kaart te brengen en jaarlijks een CO2-begroting op te stellen.

Klimaatwetenschappers adviseren om de doelstellingen van het Parijs Klimaatakkoord aan te scherpen en ernaar te streven in 2040 of eerder die doelen te bereiken. We moeten er vol op inzetten de komende jaren de energietransitie te versnellen. Omdat de gevolgen van klimaatverandering desastreus zullen zijn als wij de opwarming van de aarde niet zo snel mogelijk beteugelen. Maar ook omdat verduurzamen grote economische kansen biedt, zowel voor de arbeidsmarkt als voor de economie in het algemeen. Door koploper te worden, benutten we die kansen maximaal.

De rekening van de verduurzaming mag niet bij burgers die weinig te besteden hebben worden neergelegd: uitgangspunt is dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Bij de duurzame keuzes die de provincie maakt, wordt daarom aandacht besteed aan de inkomenseffecten. Ook burgers die weinig te besteden hebben, moeten kunnen profiteren van de transitie en grote bedrijven moeten een bijdrage leveren naar draagkracht. Zo zorgen we voor een eerlijke energietransitie.

PROGRAMMAPUNTEN:

1.1 ➤ Het ambitieniveau moet drastisch omhoog; De provincie streeft ernaar dat Noord-Holland in 2040 klimaatneutraal is, en stelt heldere tussendoelen.

1.2 ➤ We sluiten een Eerlijk Energieakkoord met alle betrokken partijen. Hierin spreken we af dat wij onze energiebehoefte indammen, de energie die we echt nodig hebben uit duurzame bronnen halen én dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.

1.3 ➤ De provinciale organisatie is uiterlijk in 2030 klimaatneutraal. De provincie streeft ernaar dat deelnemingen en andere partners ook in 2030 klimaatneutraal zijn, en stelt heldere tussendoelen.

1.4 ➤ Naast de financiële begroting wordt jaarlijks een CO2-begroting opgesteld en alle beleidsvoorstellen hebben in de toelichting een klimaatparagraaf. Deze klimaatparagraaf kijkt ook naar de inkomenseffecten om te verzekeren dat er een eerlijke transitie plaatsvindt waarbij juist die groepen die momenteel achterblijven, door de provincie worden beschermd.

1.5 ➤ De provincie investeert in meer kennis op het gebied van duurzaamheid in de eigen organisatie en bevordert het bewustzijn onder de inwoners dat klimaatmaatregelen dringend noodzakelijk zijn.

1.6 ➤ De provincie legt actief contact met burgerinitiatieven om hen met raad en daad, of met financiële middelen te ondersteunen, bijvoorbeeld in de aanloop/opstartfase van duurzame lokale initiatieven, onder andere door duurzaamheidseducatie.

1.7 ➤ Verduurzamen vraagt om specifieke arbeidskrachten. De provincie spant zich in om een goede aansluiting tussen de vraag naar deze arbeidskrachten en mbo- en hbo-opleidingen in Noord-Holland te realiseren.

1.8 ➤ De energietransitie wordt versneld. De provincie neemt daartoe een actievere rol op zich richting gemeenten, burgers, bedrijven, en woningcorporaties. De provincie zorgt voor een zo groot mogelijke verspreiding binnen en buiten de provincie van duurzame innovaties en best practices.

2 | MEER DUURZAME ENERGIE EN ENERGIEBESPARING

In de transitie naar een schone, fossielvrije economie is het geen kwestie van kiezen tussen de mogelijkheden, het is een kwestie van het benutten van álle mogelijkheden. Momenteel is nog maar een klein deel van de door Noord-Holland gebruikte energie duurzaam en dus wordt het topprioriteit dat aandeel snel te vergroten.

Het 'Wind-op-land'-dossier toont een duidelijk voorbeeld van hoe het niet moet. De regelgeving van het huidige provinciebestuur heeft geleid tot speculatie, conflicten in kleine gemeenschappen en onnodige beperkingen. Op veel plaatsen in Noord-Holland willen gemeenten en burgers graag windmolens, om zo aan de lokale duurzame energiebehoefte te voldoen, maar staan provinciale regels in de weg. Dat levert een nodeloze vertraging van de energietransitie op. Dat moet anders.

We worden eerder klimaatneutraal als we minder energie nodig hebben. Met de huidige kennis kan maar liefst 70% van het energieverbruik worden bespaard. De provincie moet een regierol pakken om die besparing te realiseren. Door het verbeteren van kennisuitwisseling kan de voorlichting aan burgers, gemeenten en ondernemers verbeterd worden om besparingskansen niet langer te laten liggen.

We stoppen met kolen en gas, en we gaan veel meer duurzame energie opwekken. Daarom benutten we alle mogelijkheden van het opwekken van schone energie ten volle, zoals wind, zon, water, getijden, waterkracht, geothermie, riothermie en warmte-koudeopslag. De provincie let op een goede ruimtelijke inpassing van deze projecten. Projecten waarvoor een breed draagvlak bestaat en waarin burgers kunnen participeren, krijgen voorrang boven andere projecten.

PROGRAMMAPUNTEN:

- 2.1 ▶ De provincie stimuleert de ontwikkeling van kansrijke nieuwe bronnen van duurzame energie. Om burgers en ondernemers meer handvatten te geven, komt er een energiekaart die de duurzame-energiepotentie van de gehele provincie weergeeft.
- 2.2 ▶ Het Steunpunt Duurzame Energie wordt voortgezet en krijgt een uitgebreider taak; het steunpunt, dat nu uitsluitend ten dienste staat van gemeenten, gaat ook voorzien in informatie en ondersteuning bij het ontwikkelen van duurzame burgerinitiatieven gericht op energiebesparing.
- 2.3 ▶ Noord-Hollandse woningen zijn in 2030 van het aardgas af en in 2035 klimaatneutraal. Buurten die niet klimaatneutraal gemaakt kunnen worden, worden aangesloten op warmtenetten. Indien gebruik wordt gemaakt van warmtenetten hebben laagtemperatuur-netten de voorkeur, deze netten dienen op termijn uit duurzame bron te komen. De provincie stimuleert samenwerking tussen corporaties, ondernemers, huurders en huiseigenaren om klimaatneutraal te bouwen en de bestaande woningvoorraad te verduurzamen. De kennisdeling tussen gemeenten op dit vlak wordt bevorderd en de provincie moedigt woning- en vastgoedbezitters aan te investeren in energiebesparing, ondersteund met energieleningen en praktische informatie.
- 2.4 ▶ De provincie geeft samen met gemeenten aan de Omgevingsdiensten de opdracht aan de slag te gaan met energiebesparing bij bedrijven en maatschappelijke instellingen. Achterblijven wordt niet geaccepteerd. De wettelijke verplichting voor ondernemers om energiebesparingsmaatregelen die zich binnen vijf jaar terugverdienen te nemen, wordt door de provincie beter gehandhaafd.
- 2.5 ▶ Het Noord-Hollandse 'Wind-Op-Land'-beleid wordt zo snel mogelijk herzien: de rem die momenteel op windenergie zit gaat eraf en er komt meer aandacht voor draagvlak en burgerparticipatie. De Provincie Noord Holland gaat proactief met gemeenten in gesprek om windmolens op land te realiseren.

2.6 ▶ Zonne-opstellingen kunnen zowel op daken als in het landschap worden gerealiseerd. Een goede ruimtelijke inpassing is daarbij noodzakelijk. De provincie stelt al haar vastgoed en infrastructuur beschikbaar voor zonne-energie en stimuleert partners en gemeenten dit ook te doen.

2.7 ▶ Initiatieven op het gebied van duurzame energie die een groot draagvlak hebben en waarin omwonenden gaan participeren kunnen aanspraak maken op praktische en financiële ondersteuning in de opstartfase van het initiatief.

2.8 ▶ Subsidies voor energiebesparing en -opwekking worden zo veel mogelijk gericht op collectieven en burgerinitiatieven.

2.9 ▶ Biomassa kan in de overgangsfase naar een fossielvrije economie gebruikt worden, maar uitsluitend van lokale bronnen. Het gebruik van restwarmte komt op termijn ook uitsluitend uit duurzame bronnen.

2.10 ▶ De kolencentrale aan de Hemweg wordt zo snel mogelijk gesloten

3 | EEN TOEKOMSTBESTENDIGE ECONOMIE

Jarenlang hebben we geleefd alsof er geen einde aan onze natuurlijke bronnen zou zijn, maar inmiddels weten we wel beter. De traditionele wegwerpeconomie is niet meer van deze tijd, want afval heeft ook waarde als we kringlopen sluiten. Uit veel verschillende soorten afval kunnen grondstoffen worden gewonnen. Uit onze riolering kunnen we kalium en fosfor terugwinnen. Restwarmte van bijvoorbeeld TataSteel kan worden benut voor de verwarming van naburige kassen. Toch laat het provinciebestuur veel van deze kansen liggen.

Noord-Holland moet koploper worden op het gebied van circulaire economie. De provincie moet steviger de regierol nemen door partijen die grondstoffen aanbieden en vragen samen te brengen. Daarnaast geeft de provincie ook zelf in al haar handelen het goede, duurzame voorbeeld door uitsluitend nog circulair aan te besteden en haar grote inkoopkracht te gebruiken om duurzame producten een impuls te geven. Duurzame ondernemers hebben een streepje voor.

Speciale aandacht krijgt het midden- en kleinbedrijf (MKB), de grootste werkgever in de provincie. Haar rol in de duurzame transitie is van onschatbare waarde. De provincie stimuleert groene en sociale bedrijvigheid en scheidt samen met het MKB een duurzaam innovatieklimaat met speciale aandacht voor het creëren van banen in de duurzame maakindustrie.

PROGRAMMAPUNTEN:

- 3.1 ▶ Het economisch beleid van de provincie is primair gericht op groene en sociale bedrijvigheid.
- 3.2 ▶ De provincie ondersteunt het MKB in de transitie naar een duurzame economie: door het wegnemen van barrières bij aanbestedingen en gunningsprocedures worden de kansen voor het MKB vergroot. Vergunningsaanvragen bij omgevingsdiensten en bij de provincie van ondernemende duurzame pioniers worden versneld in behandeling genomen.
- 3.3 ▶ Noord-Holland gaat op alle vlakken duurzaam inkopen en aanbesteden, van groene stroom tot circulaire gebouwen. Noord-Holland wordt een Fairtrade Provincie.
- 3.4 ▶ De provincie stelt milieuvriendelijke technieken verplicht bij het verlenen van vergunningen en handhaaft milieuregels.
- 3.5 ▶ De provincie maakt een afvalkaart, waarin de kansen op het gebied van hergebruik van afval binnen de provincie in kaart gebracht worden. De provincie zet actief in op het wegnemen van knelpunten in het recyclen van afval.
- 3.6 ▶ De provincie stimuleert organisaties, bedrijven, gemeenten en afvalverwerkers om afval drastisch te verminderen, te scheiden en hergebruik mogelijk te maken. Bedrijventerreinen worden zo ingericht dat de afvalstroom van het ene bedrijf, de aanvoer van grondstoffen is voor het andere bedrijf.
- 3.7 ▶ De provincie voert actief aandeelhouderschap binnen haar deelnemingen, met speciale aandacht voor maatschappelijk verantwoord ondernemen, duurzaamheid en beloningsbeleid.

- 3.8 ▶ Havens lenen zich bij uitstek voor innovatiecentra voor duurzame energie en circulaire industrie zodat het clean energy ports kunnen worden. In samenspraak met

- 3.9 ▶ De mogelijkheden en regelingen die de provincie biedt voor duurzame bedrijven worden actief gecommuniceerd naar ondernemers.

II EEN GROEN NOORD-HOLLAND

4 I DUURZAME BEREIKBAARHEID

Overal in de provincie stappen elke ochtend mensen op de fiets of in de bus om naar werk of school te gaan of familie en vrienden te bezoeken. Juist in onze provincie zijn ook enkele van de belangrijkste Nederlandse vervoersknooppunten gevestigd, zoals Amsterdam Centraal en Schiphol. Ook zijn er in de provincie verschillende belangrijke trekpleisters voor toeristen. Hierdoor verplaatsen miljoenen mensen zich elke dag door Noord-Holland.

Vrachtverkeer en auto's zorgen voor een forse CO2-uitstoot. Er is veel geluidsoverlast door het intensieve vlieg- en autoverkeer. De luchtkwaliteit is op verschillende plekken in de provincie volstrekt onder de maat, met alle gezondheidsschade voor de inwoners van dien. Op sommige plekken zorgt een grote toestroom van toeristen en dagjesmensen ervoor dat het te druk is. Dat lossen we niet op met meer asfalt en verdere groei van luchtvaart. Het is tijd voor andere keuzes.

GroenLinks kiest voor duurzame bereikbaarheid. De provincie kiest voor hoogwaardig openbaar vervoer, ook in de buitengebieden, in plaats van asfalt en auto's. Voetganger en fietser krijgen voorrang boven (stilstaand) blik. Zo wordt de luchtkwaliteit beter, is er meer ruimte om te leven en te spelen, en versnellen we de energietransitie.

PROGRAMMAPUNTEN:

- 4.1 ▶ In de Noord-Hollandse omgevingsvisie en het beleid krijgen openbaar vervoer, fiets en voetganger voorrang op de auto.
- 4.2 ▶ We kijken kritisch naar voorgenomen infrastructurele projecten. De Duinpolderweg en de verbinding A8-A9 worden niet aangelegd.
- 4.3 ▶ De provincie stimuleert duurzamere stedelijke distributie, bijvoorbeeld door gelegenheden voor overslag naar kleinere vervoermiddelen te faciliteren.
- 4.4 ▶ De provincie zet zich samen met de gemeenten ervoor in om het autogebruik en -bezit te beperken.
- 4.5 ▶ De provincie garandeert betaalbaar openbaar vervoer voor alle inwoners.
- 4.6 ▶ De ov-verbindingen in het landelijk gebied zoals de kop van Noord-Holland worden verbeterd. Naast bereikbaarheid staat duurzaamheid hierbij voorop.
- 4.7 ▶ De provincie dringt er bij de NS op aan dat het nachtelijk netwerk van treinen wordt uitgebreid.
- 4.8 ▶ De provincie zorgt er voor dat de systemen van verschillende vervoersaanbieders op elkaar aansluiten, met speciale aandacht voor verschillende aanbieders van openbaar vervoer.
- 4.9 ▶ Rond de grote steden wordt het openbaar vervoer versterkt met lightrailverbindingen tussen belangrijke knooppunten.
- 4.10 ▶ De vervuiler betaalt: we verhogen de provinciale opcenten.

- 4.11 ► De provincie investeert in een hoogwaardige, fijnmazige en veilige fietsinfrastructuur met doorfietsroutes tussen gemeentekernen, recreatieve routes en meer oplaadpunten voor e-fietsen. Voor de uitvoering van gemeentelijke projecten op het gebied van fiets-infrastructuur wordt het provinciale subsidieplafond en – percentage substantieel verhoogd.
- 4.12 ► Er komt een meerjarig investeringsplan om in samenspraak met bewoners, gemeenten en maatschappelijke organisaties gesignaleerde fietsknelpunten aan te pakken.
- 4.13 ► De mogelijkheden voor fietsparkeren bij OV-knooppunten en bushaltes worden verbeterd en er wordt gestart met het plaatsen van OV-fietsen bij vervoersknoop-punten die niet bij een treinstation zijn gelegen.
- 4.14 ► De provincie faciliteert oplaadpunten voor elektrische voertuigen langs het provinciale wegennet, bij voorkeur in plaats van bestaande tankstations. Er worden geen vergunningen afgegeven voor nieuwe tankstations.
- 4.15 ► De ongebreidelde groei van Schiphol moet stoppen. De provincie zet in op alternatieven voor Europese vluchten. Stille en brandstofzuinige vliegtuigen krijgen voorrang. Verplaatsing naar Lelystad Airport is geen oplossing, daarom blijft Lelystad Airport wat GroenLinks betreft dicht.
- 4.16 ► Met de sector gaat de provincie werken aan een schonere scheepvaart. Het terugdringen van het dumpen van afval in het water heeft daarbij de eerste prioriteit.
- 4.17 ► De provincie gaat geluidsoverlast van wegverkeer verminderen door groene geluidsschermen aan te leggen.
- 4.18 ► De provincie ontwikkelt een plan om het toerisme in Noord-Holland te verduurzamen. Bijvoorbeeld door het stimuleren van elektrisch bus- en bootvervoer, fietstoerisme, afvalscheiding bij toeristische locaties en het instellen van groene certificaten voor energieneutrale locaties.

5 | GOED WONEN IN EEN GEZONDE LEEFOMGEVING

Noord-Holland moet een provincie zijn waar plek is voor iedereen. Waar arm en rijk, praktisch en theoretisch opgeleid, afkomstig uit Afghanistan of geboren en getogen in Zandvoort, met en naast elkaar kunnen wonen en leven. Een provincie waar elke regio een gezonde leefomgeving biedt en goede voorzieningen heeft.

Dat vraagt om een overheid die actief stuurt op de woningmarkt en let op het voorzieningenpeil. De provincie houdt daarom grip op zijn grondgebied en ondersteunt gemeenten bij het verstevigen van hun positie op de woningmarkt. De provincie bevordert de afstemming van woningbouw tussen gemeenten en ziet erop toe dat alle gemeenten een adequate woningvoorraad voor kwetsbare doelgroepen en lagere inkomens nastreven. De provincie spant zich in om de sociale voorzieningen in krimpregio's op peil te houden en zorgt voor goede openbaar vervoersverbindingen.

Een gezonde leefomgeving betekent voldoende groen, een goede luchtkwaliteit en schoon water. Helaas is dat nog geen gegeven. In sommige gebieden staat het groen onder druk door almaar uitdijende bebouwing. In delen van Noord-Holland is de luchtkwaliteit matig tot slecht en de waterkwaliteit is in de hele provincie onder de norm. De specifieke situatie in elke regio van de provincie vraagt om maatwerk om te zorgen dat de leefomgeving gezonder wordt. In overleg met burgers, het bedrijfsleven en overheden gaat de provincie aan de slag om de lucht- en waterkwaliteit in de hele provincie drastisch te verbeteren.

Noord-Holland kent vele musea en monumenten en steeds meer toeristen vinden hun weg naar onze provincie. Het bevorderen van een goede spreiding van toeristen over de provincie kan er voor zorgen dat overlast wordt ingeperkt en andere gebieden meer profiteren van het toerisme.

PROGRAMMAPUNTEN:

- 5.1 ▶ In de provinciale Omgevingswet staan de transitie naar duurzame energie en een circulaire economie, het behoud en de verbetering van het groen en de verbetering van de kansen van de inwoners van Noord-Holland centraal
- 5.2 ▶ De provincie richt een provinciaal grondbedrijf op om gewenste ruimtelijke ontwikkelingen te kunnen stimuleren, zoals duurzame woningbouw en circulaire bedrijvigheid.
- 5.3 ▶ Alle nieuwbouw wordt circulair en natuurinclusief gebouwd. Van nieuwe en bestaande gebouwen wordt in het kadaster opgenomen welke grondstoffen ze bevatten.
- 5.4 ▶ De provincie vraagt van gemeenten om een adequate woningvoorraad voor kwetsbare doelgroepen en lagere inkomens na te streven.
- 5.5 ▶ De provincie kiest voor het realiseren van woningen binnen de bebouwde omgeving door verdichting, alternatieve woonvormen, de transformatie van kantoorgebouwen en eventueel hoogbouw. Daarmee spaart de provincie het open landschap rondom de steden en dorpen.
- 5.6 ▶ De voorzieningen voor bewoners in krimpgebieden blijven op peil met creatieve oplossingen, zoals openbaar vervoer op maat, mobiele zorgverlening, samenwerkingsscholen en bezorgdiensten.
- 5.7 ▶ Er komt een provinciaal fonds voor het vergroenen van scholen door het aanleggen van groene schoolpleinen, plaatsen van zonnepanelen op het dak en het realiseren van een gezond binnenklimaat.
- 5.8 ▶ De provincie gebruikt de bestaande Regionale Actieprogramma's om meer regie te krijgen op het realiseren van voldoende woningen voor kwetsbare groepen.

- 5.9 ▶ In overleg met gemeenten en bedrijfsleven stelt de provincie een Noord-Hollandse samenwerkingsagenda schone lucht vast om de luchtkwaliteit drastisch te verbeteren. In 2024 voldoet de provincie aan de normen voor schone lucht van de Wereldgezondheidsorganisatie.
- 5.10 ▶ De provincie verleent geen vergunningen meer voor vuurwerkshows van commerciële partijen. Gemeenten krijgen enkel een milieuvergunning voor een vuurwerkshow wanneer zij consumentenvuurwerk verbieden.
- 5.11 ▶ De provincie zorgt voor verbetering van de luchtkwaliteit in havengebieden door walstroom te verplichten voor schepen.
- 5.12 ▶ In samenspraak met de agrarische sector dringen we mest- en gifgebruik terug om minder schadelijke uitspoel in oppervlaktewater te krijgen. De provincie neemt het initiatief om kennisdeling te bevorderen tussen bollenkwekers om gifgebruik te verminderen en pilots op dit vlak te ondersteunen.
- 5.13 ▶ De provincie lobbyt in Europa voor strenge handhaving van waternormen zodat water dat uit andere delen van Europa het IJsselmeer en de Noordzee instroomt minder vervuild zal zijn.
- 5.14 ▶ De provincie kijkt kritisch naar aanvragen voor de bouw van nieuwe hotels. Deze worden enkel gerealiseerd in gemeenten waar de bijdrage van toerisme aan de lokale werkgelegenheid opweegt tegen de toenemende drukte.
- 5.15 ▶ De provincie moedigt spreiding van festivals en culturele evenementen aan. De provincie werkt niet mee aan festivals en evenementen die een onevenredige schade toebrengen aan de natuur. Van de festivals die er zijn wordt gevraagd verder te verduurzamen, onder andere op het gebied van afval en energie.

6 | RUIMTE VOOR NATUUR EN LANDSCHAP

Noord-Holland herbergt een rijk dierenleven en wonderschone natuur. Van de heidegebieden in het Gooi tot de onderwaternatuur in de Noordzee, er is een prachtige diversiteit aan landschappen en natuurgebieden. De veengebieden van Noord-Holland zijn zelfs uniek in Nederland en bieden een leefomgeving voor bijzondere planten als de vleesetende zonnedaauw en zeldzame dieren als de noordse woelmuis. Maar ook de groengebieden in dorpen en steden vormen een waardevolle schakel in de Noord-Hollandse natuur: elke vierkante meter groen telt.

De natuur in Noord-Holland staat zwaar onder druk. Stikstof uit de intensieve landbouw slaat neer in natuurgebieden, groen moet wijken voor asfalt en raakt versnipperd. Bij overlast wordt er al snel naar de gifspuit en het jachtgeweer gegrepen. De laatste jaren is te weinig gedaan om de verschraling van het landschap tegen te gaan. Dat kan en moet anders.

GroenLinks wil dat dieren en planten de ruimte krijgen, met extra bescherming voor de bijzondere soorten. Iedereen kan genieten van natuurschoon en groen in de buurt. Een groene omgeving zorgt daarnaast voor een betere bestendigheid tegen warmte en hemelwater zodat we extreem weer beter kunnen opvangen. We laten de prachtige Noord-Hollandse landschappen opbloeien.

PROGRAMMAPUNTEN

- 6.1 ▶ Het natuurnetwerk van de provincie wordt uitgebreid en sneller gerealiseerd. Tussen natuurgebieden komen robuuste ecologische verbindingen.
- 6.2 ▶ De provincie stimuleert gemeenten om parken en groen uit te breiden en met elkaar en het omliggende groene gebied te verbinden.
- 6.3 ▶ De provincie beschermt waardevolle provinciale landschappen door ze als zodanig aan te merken en stelt geld beschikbaar om de kwaliteit van deze gebieden te vergroten en zo het unieke karakter van de groene omgeving van Noord-Holland te behouden.
- 6.4 ▶ De veengebieden worden behouden. De bodemdaling en CO₂-uitstoot worden gestopt door verhoging van het waterpeil. De functie van een stuk land volgt het peil.
- 6.5 ▶ De provincie bevordert de aanleg van fiets- en wandelroutes vanuit de stedelijke omgeving naar landelijke gebieden. In groene gebieden zorgt de provincie voor mogelijkheden om te voet, te fiets, of te paard te genieten van de natuur, zolang dit niet ten koste gaat van kwetsbare planten en dieren. Tevens worden gebieden zoveel mogelijk over het water toegankelijk gemaakt, zolang dit niet leidt tot overlast en vervuiling.
- 6.6 ▶ In samenwerking met gemeenten streeft de provincie ernaar om het open en groene karakter van recreatiegebieden te behouden. Grootschalige horeca, hotels, en recreatiewoningen zijn daarom niet wenselijk.
- 6.7 ▶ Stillegebieden worden beschermd tegen geluidsoverlast van verkeer en vertier. Het kustlandschap houden we open.
- 6.8 ▶ Bij de aanleg van nieuwe infrastructuur worden eventuele knelpunten voor dieren en planten verholpen met bijvoorbeeld faunapassages.

6.9 ▶ 9. Het wordt mogelijk om kleine schuilstallen te bouwen in landelijk gebied zodat hobbydieren niet aan weer en wind blootgesteld hoeven te worden, en verrommeling voorkomen wordt.

6.10 ▶ 10. De provincie coördineert de samenwerking met verschillende organisaties die de Noord-Hollandse natuur beheren om te komen tot de best mogelijke natuurontwikkeling. Ook particuliere grondbezitters en boeren worden bij dit overleg betrokken om verdroging en stikstof- en fosfaatuitstoot uit omliggende gebieden tegen te gaan.

6.11 ▶ De bermen van provinciale wegen worden beheerd op een manier die de plantendiversiteit en insectenstand ten goede komt. De provincie gebruikt geen gif in haar groenbeheer.

6.12 ▶ In Noord-Holland is geen ruimte voor plezierjacht. Beheersjacht is alleen onder strenge voorwaarden toegestaan nadat diervriendelijkere alternatieven hebben gefaald. Pachtcontracten voor visserijverenigingen worden afgebouwd. Ganzen worden allereerst bestreden door gebieden waar er overlast is onaantrekkelijker voor de gans te maken, bijvoorbeeld door het telen van andere gewassen.

6.13 ▶ Handhaving in natuur- en buitengebieden is essentieel om iedereen te laten genieten van het groen. De capaciteit om natuur- en milieuregels te handhaven door provincie en omgevingsdienst wordt uitgebreid.

6.14 ▶ De provincie zet zich in voor herstel van de biodiversiteit. Bomenkap vormt soms onderdeel van de aanpak. Nadelige effecten, zoals het vrijkomen van CO₂ en het verdwijnen van de bestaande boshabitat en bosrecreatie in de duinen, worden altijd zorgvuldig meegewogen. Indien in een bepaald gebied de negatieve effecten zeer zwaar wegen, kan worden afgezien van de voorgenomen bomenkap.

6.15 ▶ De provincie verleent geen medewerking aan activiteiten waar dieren worden gebruikt ter vermaak of waar dieren beperkt worden in hun soorteigen gedrag, zoals bij dierenbeurzen of -tentoonstellingen.

6.16 ▶ De provincie stimuleert gemeenten om kinderen op alle scholen in de provincie natuur te laten beleven als onderdeel van het onderwijsaanbod

7 | EN EERLIJKE VOEDSELKETEN

Als je Noord-Holland in vogelvlucht bekijkt, wordt duidelijk hoe dicht stad en platteland bij elkaar liggen. De voedselconsumenten in de grote steden zijn slechts een fietstocht of kort treinritje verwijderd van grazige weilanden en vruchtbare kleigronden. Dat maakt Noord-Holland bij uitstek geschikt om te werken aan een duurzame en eerlijke voedselvoorziening. Met eerlijke prijzen voor de boer, natuurlijke weilanden en akkers, en lekker en gezond voedsel voor de consument.

Die kans blijft nog teveel liggen. Te vaak krijgt intensief geproduceerd massavoedsel de voorkeur boven lokale en duurzame producten. Teveel kilonaller-vlees wordt geproduceerd in dieronvriendelijke bio-industrie. Te weinig wei en akkerland is gastvrij voor mens en natuur. Dat is een heilloze weg.

GroenLinks wil de voedselketen duurzamer en eerlijker maken. Er is een betere balans nodig tussen natuur en landbouw door natuurinclusieve landbouw te bedrijven. En dat betekent waar mogelijk kortere lijntjes tussen boer en consument zodat de consument weet wat hij eet. Zo kunnen boeren een eerlijke en duurzame boterham verdienen en consumenten gezond en lekker eten op tafel krijgen.

PROGRAMMAPUNTEN:

- 7.1 ▶ De provincie ontwikkelt een voedselvisie voor Noord-Holland in samenwerking met alle partijen (boeren en burgers, marktpartijen en maatschappelijke organisaties). Belangrijk doel is hierbij het stimuleren van natuurinclusieve landbouw die inzet op rendabele productie van kwalitatief goed en gezond voedsel, herstel van boerennatuur en de bodem, en verbetering van het dierenwelzijn. De eiwittransitie krijgt hierin een prominente rol.
- 7.2 ▶ Er wordt een netwerk natuurinclusieve landbouw opgezet om de kennis van duurzame landbouw te vergroten en in de praktijk te brengen.
- 7.3 ▶ De provincie ondersteunt boeren bij de overgang naar nieuwe landbouwmethoden die duurzamer en beter voor de natuur zijn, zoals 'natte landbouw' in de veenweidegebieden en de overstap naar de productie van plantaardige eiwitten. Er komt een provinciaal actieplan weidevogels om de achteruitgang van deze typisch Noord-Hollandse vogels te stoppen.
- 7.4 ▶ Regionale voedselketens worden verkort, bijvoorbeeld door coöperatievorming, samenwerking tussen agrarische bedrijven en afnemers, en erfwinkels en boerenmarkten. Zo wordt het aanbod van duurzaam eten vergroot.
- 7.5 ▶ De provincie verleent steun aan initiatieven die passen in de ontwikkeling naar lokale en natuurvriendelijke voedselproductie, zoals (verticale) stadslandbouw en de aanleg van voedselbossen op daarvoor geschikte plekken.
- 7.6 ▶ Op boerenland dat door de provincie verpacht wordt mag uitsluitend biologische en natuurinclusieve landbouw plaatsvinden. Boeren die cultuurhistorisch landschap op een duurzame wijze beheren krijgen financiële ondersteuning.

7.7 ▶ Voedselverspilling wordt teruggedrongen. In samenspraak met gemeenten komen er bindende afspraken met supermarkten en horeca. De provincie bevordert de kennisuitwisseling tussen gemeenten op het gebied van stadslandbouw

7.8 ▶ Catering in provinciale gebouwen of evenementen serveert uitsluitend duurzame, vegetarische en/of biologische streekproducten en zorgt voor voldoende aanbod van veganistische opties.

7.9 ▶ De visserij in Noord-Holland wordt duurzamer en heeft meer aandacht voor het welzijn van de vissen. In samenwerking met de sector en maatschappelijke organisaties wordt een plan voor duurzame visserij opgesteld.

7.10 ▶ Er komt een einde aan de bio-industrie in Noord-Holland. Veeteelt wordt grondgebonden en het veevoer wordt zoveel mogelijk uit de regio gehaald. Er is in Noord-Holland geen plek voor megastallen.

7.11 ▶ Wij willen dat Noord-Holland een bontvrije provincie wordt. Hiervoor gaan we in gesprek met dierenwelzijnsorganisaties en ondernemers om het gebruik en de verkoop van bontproducten en angorawol te stoppen.

III EEN SOCIAAL NOORD-HOLLAND

8 | SAMEN LEVEN EN SAMEN WERKEN

In Noord-Holland is de tweedeling tussen arm en rijk groter dan in andere provincies. Elke gemeente kent gezinnen die dagelijks de eindjes aan elkaar moeten knopen. Het ideaal van een samenleving met gelijke kansen voor iedereen is nog lang geen realiteit. Met name grote groepen jongeren worden belemmerd zich te ontwikkelen en te ontplooien. De provincie heeft helaas nog te weinig aandacht voor de effecten van haar beleid op de ongelijkheid en gelijke kansen. Dat willen we veranderen.

Wij geloven dat mensen mee willen doen. Dit hoeft niet alleen betaald werk te betekenen, ook vrijwilligerswerk en mantelzorg is onmisbaar in onze maatschappij en dient gewaardeerd te worden. De werkloosheid onder jongeren, ouderen, nieuwe Nederlanders en onder mensen met een beperking is vaak nog hoog. Dat vereist de bijzondere aandacht van de provincie. De werkambassadeur van de provincie moet een stevige rol krijgen in het bespreken van dit probleem met werkgevers en het aanjagen van projecten om nieuwe werkplekken te creëren voor kwetsbare doelgroepen.

De duurzame economie snakt naar praktisch geschoolde monteurs en installateurs. De provincie streeft dan ook naar een middelbaar beroepsonderwijs dat opleidt naar banen. Voldoende stageplaatsen voor de leerlingen is hierbij essentieel en de provincie zet daarom in op het vergroten van het aantal stageplaatsen.

Sommige gemeenten zijn te klein om de problemen van kinderen met de meeste adequate jeugdzorg het hoofd te bieden en maatwerk te leveren. De provincie ondersteunt daarom gemeenten waar nodig in het realiseren van goede jeugdzorg.

PROGRAMMAPUNTEN:

- 8.1 ▶ De provincie monitort de effecten van haar sociaal-economisch beleid op de inkomensongelijkheid en gelijke kansen door hierover een paragraaf op te nemen in de economische agenda.
- 8.2 ▶ De werkambassadeur van de provincie besteedt extra aandacht aan werkloosheid van kwetsbare groepen.
- 8.3 ▶ Het bestrijden van werkloosheid onder kwetsbare groepen wordt een topprioriteit waarbij bedrijven worden uitgedaagd om meer stageplaatsen te bieden aan praktisch geschoolde studenten. De provincie geeft zelf het goede voorbeeld door meer stageplekken aan te bieden aan praktisch geschoolde studenten.
- 8.4 ▶ Noord-Holland wordt een fairwork-provincie. Arbeidsuitbuiting wordt keihard aangepakt. De provincie werkt niet samen met bedrijven die geen fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden garanderen.
- 8.5 ▶ Het Pleegzorgfonds Noord-Holland wordt opnieuw opgericht om speciale uitkeringen ten behoeve van aanvullende therapie en vrijetijdsbesteding voor pleegkinderen beschikbaar te maken.

9 | DE VRIJHEID OM JEZELF TE ZIJN

Noord-Holland biedt haar inwoners vrijheid en kansen, maar niet iedereen krijgt hier een gelijke kans om zichzelf te zijn. Racisme en discriminatie zijn nog wijdverbreid en dat is onacceptabel. GroenLinks staat voor een Noord-Holland waarin iedereen zichzelf kan zijn, ongeacht afkomst, seksuele oriëntatie of religie.

De provincie moet consequent van zich laten horen als er ergens in de provincie discriminatie of uitsluiting plaatsvindt. Er wordt niet samengewerkt met instellingen of bedrijven waar racisme of discriminatie plaatsvindt. De eigen organisatie staat open voor iedereen. De provincie streeft naar een veilige omgeving waar eenieder de vrijheid heeft zichzelf te zijn.

De provincie maakt zich er hard voor om de positie van de LHBTIQ+-gemeenschap te verbeteren. GroenLinks heeft eerder het initiatief genomen om van Noord-Holland een Regenboogprovincie te maken. Dit willen we de komende jaren samen met gemeenten verder uitbouwen om de acceptatie van LHBTIQ+ te vergroten.

De positie van vrouwen binnen de provinciale organisatie en het provinciale beleid verdient meer aandacht zodat de gelijkheid tussen man en vrouw geen wens meer is, maar werkelijkheid wordt.

Mensen die vluchten voor oorlog, geweld en vervolging, zijn altijd welkom in onze provincie. Vluchtelingen maken deel uit van de Noord-Hollandse samenleving en doen vanaf dag één mee.

PROGRAMMAPUNTEN:

- 9.1 ▶ De provincie tolereert geen racisme, discriminatie en uitsluiting.
- 9.2 ▶ De provincie krijgt een diverser personeelsbestand en stelt in haar personeelsbeleid concrete doelen. Zo nodig worden quota gehanteerd.
- 9.3 ▶ Het diversiteitsbeleid wordt in samenspraak met betrokken organisaties opgesteld. De provincie investeert in de mogelijkheden voor kwetsbare groepen om zich te laten horen.
- 9.4 ▶ Bedrijven die discrimineren bij stages worden uitgesloten van provinciale opdrachten. Van de onderwijsinstellingen waar de provincie mee samenwerkt wordt gevraagd erop toe te zien dat elke student een goede stageplek krijgt, dit te registreren en zich er van te verzekeren dat stagebedrijven niet discrimineren.
- 9.5 ▶ De status van Regenboogprovincie wordt verder uitgewerkt in samenwerking met belangenorganisaties van LHBTIQ+'ers.
- 9.6 ▶ De provincie zorgt voor het delen van expertise en het aanjagen van vernieuwing op de verschillende diversiteitsdossiers door regelmatige bijeenkomsten met gemeenten. Hierbij worden ook belangenorganisaties uitgenodigd om de banden tussen verantwoordelijke bestuurders en deze organisaties te versterken. Een prominente rol hierin is weggelegd voor de commissaris van de Koning.
- 9.7 ▶ De provincie verbetert de veiligheid in het buitengebied, waarbij er specifieke aandacht is voor de sociale veiligheid: iedereen moet zich veilig voelen om 's avonds laat of alleen op stap te gaan.
- 9.8 ▶ Om de gelijkheid tussen mannen vrouwen te bevorderen start de provincie een proef met *gender budgeting*.
- 9.9 ▶ De registratie m/v wordt van formulieren af gehaald waar dit wettelijk mogelijk is.

- 9.10 ▶ In het provinciehuis en ander provinciaal vastgoed komen genderneutrale wc's.
- 9.11 ▶ De provincie spant zich in om de namen van tunnels, bruggen, pleinen en straten die verwijzen naar personen met een belast verleden te veranderen, te beginnen met de Coentunnel. Ook spant de provincie zich in om meer straatnamen te creëren die verwijzen naar een vrouw.
- 9.12 ▶ De provincie geeft financiële steun aan de Meldpunten Discriminatie in de provincie.
- 9.13 ▶ De provincie zet zich in om voldoende asielzoekerscentra te realiseren en stimuleert bewoners tot eigen initiatieven met betrekking tot het opvangen van vluchtelingen. De provincie stimuleert dat er vanaf het begin van de asielprocedure aandacht is voor het leren van de taal, het volgen van opleidingen en/of het vinden van werk.
- 9.14 ▶ De provincie zorgt ervoor dat het VN-akkoord over de toegankelijkheid van de openbare ruimte wordt nageleefd. Al het provinciaal vastgoed in Noord-Holland wordt toegankelijk voor mensen met een beperking of een hulpmiddel. Ook door de provincie georganiseerde evenementen en activiteiten worden volgens het VN-akkoord ingericht.

10 | KUNST, SPORT EN CULTUUR VOOR IEDEREEN TOEGANKELIJK

Kunst en cultuur brengen leven in de brouwerij en zorgen voor verbinding. Het maakt duidelijk dat er meer in het leven is dan economische groei en rendement. Wij willen daarom dat kunst en cultuur toegankelijk is voor iedereen, onafhankelijk van leeftijd, inkomen, of woonplaats. Een veelzijdig aanbod dat over de gehele provincie verspreid is, maakt de provincie aantrekkelijk voor bezoekers en verrijkt het leven van de bewoners.

Helaas staan kunst en cultuur onder druk. Het is met name voor kleine gemeenten soms moeilijk om goede culturele voorzieningen te ontwikkelen en te onderhouden. De diversiteit en toegankelijkheid komen daardoor in gevaar. De provincie dient er pal voor te staan dat overal in Noord-Holland belangrijke culturele functies als het bibliotheekwerk, cultuureducatie, en de ondersteuning van amateurkunst op peil blijven.

Sporten is goed voor de gezondheid en werkt verbindend. In de provincie zijn er veel kansen om buiten te sporten en het is belangrijk dat er blijvend geïnvesteerd wordt in wandel-, fiets-, en ruiterspaden. Ook zwemmen in natuurlijke plassen moet mogelijk blijven. De ondersteuning van georganiseerde sporten dient volledig gericht te zijn op de breedtesport, zodat iedereen toegang heeft tot sport ongeacht leeftijd, inkomen, of handicap.

PROGRAMMAPUNTEN:

- 10.1 ▶ De provincie zet zich in voor een goede spreiding van het culturele aanbod in de provincie..
- 10.2 ▶ Er wordt meer geïnvesteerd in regionale culturele activiteiten gericht op amateurkunst, cultuureducatie en bibliotheekwerk.
- 10.3 ▶ Er komt meer geld beschikbaar voor kunst- en cultuuronderwijs
- 10.4 ▶ De provincie gaat met de gemeenten in overleg om ook buiten de grote steden broedplaatsen te stimuleren.
- 10.5 ▶ Een voorwaarde voor subsidieverlening is dat instellingen goed werkgeverschap tonen en kunstenaars behoorlijk belonen. Het Fair Practice label en de code Cultural Governance zijn hierbij leidend.
- 10.6 ▶ De provincie zet zich in om cultureel erfgoed en monumenten te behouden, te ontwikkelen en herbestemmen.
- 10.7 ▶ De kwaliteit van het zwemwater wordt zo verbeterd dat er geen zwemverboden meer hoeven worden afgegeven. De provincie stelt een actieplan op om de bestrijding van blauwalg te verbeteren.
- 10.8 ▶ De provincie stopt met het sponsoren van sportevenementen. Wanneer sportevenementen voldoende aandacht en ruimte geven aan breedtesport, kunnen zij in aanmerking komen voor subsidie.

11 | NOORD-HOLLAND VAN EN VOOR IEDEEREEN

Veel gewone Noord-Hollanders zetten zich met ziel en zaligheid in om de provincie groener en socialer te maken. Actieve vrijwilligers spelen een onmisbare rol om verenigingen en lokale voorzieningen draaiende te houden. Zij worden niet altijd gezien of gehoord door bestuurders. Er wordt te weinig geïnvesteerd in een ambtelijke organisatie die naast de inwoners staat om te werken aan plannen en beleid. Inspraak wordt te vaak gezien als een verplichting, een horde om te nemen naar een al vaststaand einddoel.

Het provinciale bestuur moet veel meer met bewoners samen gaan werken. De provincie betreft burgers actief bij haar beleidsvoornemens. Niet slechts door haar plannen te presenteren voor inspraak, maar door die plannen in samenspraak op te stellen. Daarvoor moet de bestuurscultuur in het provinciehuis veranderen en moet de provincie gaan experimenteren met nieuwe vormen van besluitvorming waarin zoveel mogelijk mensen betekenisvol kunnen participeren.

Een democratisch bestuur waarin alle inwoners mee kunnen doen betekent niet alleen participatie. Het betekent ook dat bloeiende regionale en lokale media de politici en bestuurders scherp houden en met kritische berichtgeving de provinciale politiek dichterbij de burger brengen.

De provincie heeft privacy hoog in het vaandel staan. De beveiliging van persoonsgegevens en de naleving van de algemene verordening gegevensbescherming dient een prioriteit te zijn binnen de provinciale organisatie.

PROGRAMMAPUNTEN:

- 11.1 ▶ De provincie investeert in vrijwilligers en maatschappelijke organisaties die een bijdrage leveren aan een duurzamer en socialer Noord-Holland.
- 11.2 ▶ De provincie stelt een ombudsman aan voor toekomstige generaties, die ervoor zorgt dat het beleid van de provincie bijdraagt aan het welzijn van de burgers van nu, en de burgers van de toekomst.
- 11.3 ▶ Open data worden de norm bij de provincie, zodat inwoners zelf kunnen zien wat de provincie doet en innovatieve oplossingen kunnen aandragen.
- 11.4 ▶ Het bestuur stelt op hoofdlijnen het beleid vast en gaat vervolgens samen met betrokkenen om de tafel zitten om een concrete invulling aan plannen te geven. Alle voorstellen die aan de provinciale staten worden voorgelegd krijgen een participatieparagraaf, waarin verslag wordt gedaan hoe bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van het voorstel.
- 11.5 ▶ De provincie geeft het voorbeeld van goed werkgeverschap. De provincie zorgt voor een gelijke verdeling van de salarisschalen. De meest verdienende ambtenaar gaat maximaal vijf keer zoveel verdienen als de minstverdienende ambtenaar (de Tinbergennorm). De loonkloof tussen mannen en vrouwen wordt geslecht. De provincie biedt haar werknemers die mee-ouder zijn ruimhartig betaald bevallingsverlof. De standaard werkweek wordt 32 uur.
- 11.6 ▶ Externe inhuur door de provincie wordt waar mogelijk beperkt. Arbeidskrachten zoals schoonmakers komen weer in dienst van de provincie.
- 11.7 Regionale en lokale media krijgen steun om hun belangrijke democratische taak in onafhankelijkheid te kunnen blijven vervullen.

11.8 ▶ Privacy is een groot goed: de provincie moet data van - en over - haar inwoners met de grootst mogelijke zorgvuldigheid en vertrouwelijkheid behandelen. De beveiliging van data wordt binnen de provincie doorgelicht en waar nodig versterkt.

11.9 ▶ Lokaal bestuur moet zo dicht mogelijk bij bewoners staan. Wanneer een fusie noodzakelijk blijkt om de kwaliteit van voorzieningen te waarborgen, zoekt de provincie in overleg met gemeenten en inwoners naar een gedragen oplossing.

*Van Amsterdam tot Den
Helder, van Texel tot de
Kennemerduinen: Noord-
Holland verdient dit sociale
en duurzame programma.
Wij gaan voor een groene
provincie met ruimte voor
de natuur.*

- Jesse Klaver

Concept-verkiezingsprogramma
Noord-Holland 2019-2023

GROENLINKS